

SPIS TREŚCI

Podziękowania	9
Przedmowa (<i>Tomasz Zarycki</i>)	11
Wstęp	16
1. Między nauką a polityką: zawód historyka w Polsce. Perspektywa historyczna	18
2. Dwie linie interpretacyjne	22
Historia jako kategoria interwencji państwa	23
Historycy jako aktorzy polityczni.	25
3. Trzy wymiary ramy koncepcyjnej	28
Socjologia intelektualistów.	28
Socjologia polityki publicznej	31
Badania nad historiografią	32
4. Materiały badawcze.	33
5. Struktura pracy	37
ROZDZIAŁ I. Polityka naukowa wytyczana przez władze partyjno-państwowe. Nadejście „nowej historii”	39
1. Złożone przyczyny wymiany kadr w obrębie dyscypliny historycznej	41
Ku nowemu modelowi szkolnictwa wyższego	42
Zróżnicowane profile aktorów odnowy historiografii inspirowanej marksizmem	49
Centralizacja i planowanie badań naukowych	67
2. Odnowa historiografii w praktyce	72
Narzućenie nowego kanonu metodologicznego o nieprecyzyjnych konturach: marksizmu-leninizmu	72
Na marginesie świata akademickiego – historia najnowsza	84
Wnioski	91

ROZDZIAŁ II. Stopniowe kwestionowanie ideologizacji nauki historycznej: „zwrot” 1956 roku	93
1. „Dogmatycy” kontra „rewizjoniści”? Historycy wobec zmian politycznych	95
Walka o definicję zawodu historyka	96
„Dogmatycy” kontra „rewizjoniści” czy działacze versus uczeni?	97
Zakwestionowanie partyjnych historyków	101
Źródła antagonizmu między „dogmatykami” i „rewizjonistami” – odmienne drogi życiowe	105
Jak stosować marksizm w historii?	109
Trudna definicja „postępowości”	109
Kwestia marksizmu w 1956 r.	113
„Pesymizm błędnych tez”	117
Zakwestionowanie historii w służbie partii	119
Niesprecyzowany marksizm poszerzający granice wolności wypowiedzi	123
2. Przetasowania na stanowiskach i zmiana miejsc w obrębie dyscypliny	125
Wykluczenie historyków partyjnych z kierownictwa IH PAN	125
Mniej upartyjniona Rada Naukowa IH PAN	125
Opanowanie Redakcji „Kwartalnika Historycznego” przez kierownictwo IH PAN	128
Potwierdzenie autonomii dyscypliny: zjazdy Polskiego Towarzystwa Historycznego	131
Wycofanie się historyków partyjnych na uniwersytet i kwestia kształcenia przyszłych historyków	136
Wnioski	140
 ROZDZIAŁ III. Rok 1956 i jego konsekwencje: względna autonomizacja historii najnowszej	 142
1. Subdyscyplina o niewielkiej autonomii	143
„Atmosfera skrępowania wolności”: krytyka podporządkowania badań władzy politycznej	143
Zmagania z cenzurą	151
2. Między uczonym a profanem: historiografia dziejów najnowszych (1957–1979)	163
Produkcja naukowa lat 1957–1979 w kontekście czasopism naukowych	163
O II wojnie światowej: walka „przeciw faszystomowi” i polska martyrologia	164
O Polsce Ludowej: historia partii, historia społeczeństwa	172
Czasopisma naukowe poświęcone historii najnowszej (koniec lat 50.–koniec lat 70.)	176
Historia podzielona: trzy ośrodki badawcze historii najnowszej	181
Wnioski	190

ROZDZIAŁ IV. Uprawianie historii w kontekście zmiany

ustrojowej: kontestacja oficjalnej historiografii	192
1. Opozycyjna inteligencja	194
Stopniowe zrywanie intelektualistów z partią	194
„Uniwersytet Latający”: opozycyjna historia bez historyków?	201
Zapełnianie „białych plam”: tworzenie alternatywnej narracji	209
2. Zmieniać historię, żeby zmienić ustrój? Historia w szkole jako element walki politycznej w epoce „Solidarności”	214
<i>Propozycje „Solidarności” „integralnym składnikiem procesu odnowy”</i> .	216
<i>Propozycje „o charakterze politycznie tendencyjnym”</i>	223
Opinie naukowo-polityczne	224
Zderzenie historii oficjalnej z historią opozycyjną.	228
Pozycje i stanowiska w polu historii	236
3. Wpływ „karnawału «Solidarności»” na rozwój historiografii naukowej	241
Publikacje historyczne z lat 80.	241
Dwie drugoobiegowe książki z zakresu historii politycznej oraz ich autorzy	250
Dwójka autorów o różnych biografiami	251
Polska XX w. widziana oczyma Wojciecha Roszkowskiego: historia wartości	256
Geneza Polski Ludowej Krystyny Kersten: historia „na zimno”. . .	259
Wnioski	262

ROZDZIAŁ V. Dziedzictwo PRL i rekonfiguracje historii

najnowszej	264
1. Redefinicja historii	266
Dawni i nowi specjaliści od historii najnowszej po 1989 r.	266
Wzrost zainteresowania historią najnowszą	266
Polemika charakterystyczna dla odnowy historiografii	274
Rewizja dziejów Polski Ludowej: między nauką a polityką	281
Historia „prawdziwa” i powrót pozytywizmu	281
Kwestia oceny PRL oraz jego miejsca w dziejach Polski	287
2. Rozliczanie komunizmu jako nowe ograniczenie heteronomiczne . .	294
Przegrupowania polityczne i zarządzanie dziedzictwem PRL	296
Kwestia archiwów służb bezpieczeństwa i ich wykorzystywania . . .	300
Powstanie ministerstwa historii: o Instytucie Pamięci Narodowej . .	303
3. Ograniczenia polityczne i ekonomiczne	309
Prawa rynkowe	310
Zróżnicowana dynamika karier	313
Sytuacja sprzyjająca popularyzatorskiej działalności publikacyjnej . .	317
Wnioski	321

ROZDZIAŁ VI. Państwo i historia w epoce IPN	323
1. Państwowa polityka historyczna	325
Stara idea w nowych szatach	326
Spór środowiskowy: analiza socjologiczna debaty o ‘polityce historycznej’	334
Obrona „polskiego punktu widzenia”: spuścizna ‘polityki historycznej’	345
2. ‘Polityka historyczna’ a przeobrażenia zawodu historyka	350
Historycy-biurokraci twórcami ‘polityki historycznej’	351
Historycy-aktywiści czy „policjanci pamięci”? Co sprawa Wałęsy mówi o przenikaniu się dyskursów historycznego, sędowniczego i aktywistycznego	361
Cenckiewicz i Gontarczyk: między historykami-biurokratami a historykami-aktywistami	361
„Przyczynek do biografii” Wałęsy i jego recepcja	365
Być historykiem w IPN	370
Historycy-urzędnicy	371
Twórczość historiograficzna a struktura pola historii	375
Wnioski	379
Zakończenie	381
Spis tabel i wykresów	386
Wykaz skrótów	388
Bibliografia	391
Indeks osób	402